

3.7 EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala procedurálny návod pre prevádzkovateľov, čo by pomohlo tak im, ako aj úradom v ich úlohe dozorného orgánu, a tak by mali úžitok z tejto novej komunitárnej propagačnej politiky ako celku.

3.8 Implementácia týchto nariadení prebehla len nedávno, ale už sa začínajú objavovať niektoré základné požiadavky, ktoré treba zvážiť pre budúcnosť. Komisia by sa mala postarať o koordináciu aktivít na rozličných trhoch, čím by sa vyhla

prekrývajúcim alebo zmiešaným správam, ktoré iba uberajú z efektívnosti propagácie.

4. Záver

4.1 Návrh Komisie by sa mal prijať so zreteľom na horeuvedené pripomienky o potrebe ďalšieho zjednodušenia.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Priemyselné zmeny a štátna pomoc v oceliarskom sektore“

(2005/C 120/09)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 Vnútrošného poriadku vypracovať stanovisko na tému: „Priemyselná zmena a štátna pomoc v oceliarskom sektore“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru, prijala svoje stanovisko dňa 9. septembra 2004. Spravodajcom bol **pán LAGERHOLM** a pomocným spravodajcom bol **pán KORMANN**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 154 hlasmi za, 3 proti, pričom sa 11 hlasujúcich hlasovania zdržalo.

1. Úvod k stanovisku a ciele a rozsah stanoviska; definícia používaných termínov

1.1 Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy sa zameriava na prepojenie medzi priemyselnou zmenou a štátnou pomocou, ako to ilustruje príklad oceliarskeho sektora.

1.2 Autori tohto stanoviska z vlastnej chápajú termín „priemyselná zmena“ ako termín, ktorým sa myslí normálny a existujúci proces v rámci priemyselného sektora, proaktívneho reagovania na dynamické trendy v rámci hospodárskeho odvetvia, aby sa zachovala konkurencieschopnosť a vytvorili príležitosti pre rast.

1.3 Európa nemôže zostať opodiaľ existujúcej priemyselnej zmeny. Vzhľadom na skutočnosť, že trhy sa v narastajúcom rozsahu stávajú globálnymi trhmi, je nutné zosúladiť hospodárske štruktúry skôr či neskôr s udalosťami, ktoré sa odohrávajú na svetovom trhu. V tomto kontexte sa musí Európska únia snažiť, aby hrala aktívnu úlohu pri definovaní základných priemyselných podmienok.

1.4 Motívom pre vypracovanie tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy bolo nasledovné:

- ukončenie platnosti Zmluvy o EZUO v roku 2002;
- privatizácia a reštrukturalizácia oceliarskeho priemyslu v krajinách strednej a východnej Európy (KSVE), prepojená na proces vstupu do EÚ;
- rokovania OECD o medzinárodnej dohode o dotácii pre oceliarstvo (SSA);
- najnovšie vydanie Ukazovateľa štátnej pomoci EÚ;
- oznámenie Európskej komisie nazvané „Podpora štruktúrnej zmeny: priemyselná politika pre rozšírenú Európu“ (COM(2004) 274 final) z apríla 2004; a
- správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu nazvaná: „Prvá správa o monitorovaní reštrukturalizácie oceliarstva v Českej republike a Poľsku“ (COM(2004) 443 final) zo dňa 7. júla 2004.

Ak si vezmeme za príklad oceliarsky priemysel, toto stanovisko z vlastnej iniciatívy analyzuje, ako môže štátna pomoc ovplyvňovať nevyhnutnú štrukturálnu zmenu.

1.5 Spoločnosti, ktoré nedostávajú štátnu pomoc na ochranu svojej konkurencieschopnosti sú často v nevýhode v porovnaní s konkurentmi, ktorí ju dostávajú; nepriaznivý dopad na rozvoj takýchto spoločností môže byť vážny a tieto spoločnosti môžu byť dokonca z trhu vytlačené. Napriek týmto skúsenostiam nadobudnutým počas niekoľkých desaťročí reštrukturalizácie, prípad európskeho oceliarskeho priemyslu demonštruje, že politickí zákonodarcovia často pokladajú za ťažké upustiť od schvaľovania platieb dotácií významným podnikom zamestnávajúcim príslušne veľké množstvo pracovnej sily, ktorá by bola ohrozená zatvorením závodu. Vo všeobecnosti to znamená, že nadmerná kapacita a nehospodárne aktivity sa udržiavajú aj po dátume ukončenia určenom trhom. Základné procesy prispôsobenia sa uvádzajú do pohybu len váhavo.

1.6 Napriek tomu teraz existuje všeobecná zhoda vo svete politiky, hospodárstva a tiež s odborovými zväzmi vo veci nevyhnutnosti priemyselnej zmeny a potrebe vytvoriť takúto zmenu prostredníctvom medzinárodných rámcových dohôd (napr. WTO, OECD, ILO, ...). Toto chápanie sa tiež odvíja od desaťročí priemyselných zmien, s ktorými sa už uhoľný a oceliarsky priemysel stretol. Reštrukturalizácia a konsolidácia spolu so sprievodným sociálnym dialógom sú teraz všeobecne uznávané ako predpoklady a kontext pre zabezpečovanie konkurencieschopnosti európskych podnikov na trhoch, ktoré sa stávajú čoraz integrovanejšími.

1.7 V oznámení o priemyselnej politike, ktoré Európska komisia vydala koncom apríla 2004 ⁽¹⁾, upriamila pozornosť na skutočnosť, že priemyselná zmena nemusí byť stavaná na roveň úplnej deindustrializácii. Tá je charakterizovaná súčasným poklesom zamestnanosti, výroby a rastu produktivity. Úplná deindustrializácia vedie k strate nízko produktívnych pracovných miest v prospech rozvojových krajín a novo spriemyslených krajín, kde sú mzdové náklady nižšie. Základnou príčinou tohto presunu pracovných miest je to, že porovnateľné nákladové štruktúry sa stali priaznivejšie v štátoch, ktoré nie sú členmi EÚ.

1.8 Vo svojej analýze priemyselnej politiky sa však Európska komisia dostáva k záveru, že deindustrializácia v súčasnosti prebieha v baníctve, a len malom počte ostatných sektorov (textil, odevy, kožený tovar, lodiarstvo, koksárne, rafinérie ropy a výroba a spracovanie jadrového paliva a fertilného materiálu). Hoci je štrukturálna zmena nepochybne bolestivá pre jednotlivé regióny, je však prospešná z celkového ekonomického hľadiska, za predpokladu, že je takáto zmena riadne predvídaná, identifikovaná a podporovaná.

⁽¹⁾ COM(2004) 274: toto oznámenie sa v súčasnosti analyzuje v stanovisku CCMI 017, spravodajca: **pán VAN IERSEL**, a v stanovisku z vlastnej iniciatívy CCMI 014 o *presídleníach spoločností*, spravodajca: **pán RODRIGÚEZ GARCIA-CARO**.

1.9 Úmerný pokles v podiele celkovej hospodárskej činnosti vytvorenej priemyslom odráža dlhodobý štrukturálny proces. Zatiaľ čo väčšina sektorov priemyslu, ako napríklad železiarsky a oceliarsky sektor, výrazne zredukovali svoje pracovné sily počas niekoľkých pár desaťročí, zároveň boli svedkom jasného nárastu pridanej hodnoty svojich produktov a svojej produktivity práce.

1.10 Nárast sociálnej dôležitosti sektoru služieb považuje verejnosť často za dôkaz procesu štrukturálnych zmien na náklady priemyslu. Tento posun sa však musí dostať do kontextu s narastajúcim prepojením medzi týmito dvoma sektormi. Počas posledných niekoľkých desaťročí spracovateľské priemyselné odvetvia subdodávateľsky získavali rôzne činnosti (doprava, logistika, spracovanie údajov, atď.) od externých poskytovateľov služieb. Preto treba štatistiky o priemyselnej zmene interpretovať starostlivo a veľmi opatrne. Nesprávne závery, založené na povrchných analýzach alebo politicky motivovaných polopravdách, môžu rýchle vyvolať hrozné priemyselné dôsledky.

1.11 V Európskej únii založenej na vedomostiach zostáva pridaná hodnota vytvorená priemyslom naďalej veľmi dôležitou. Majúc na mysli celú pridanú hodnotu vytvorenú pre priemysel v iných sektoroch hospodárstva, je jasné, že priemysel bol od začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia naďalej pre EÚ veľmi dôležitý. V Nemecku napríklad berúc do úvahy tento kombinovaný vklad je priemysel naďalej zodpovedný za približne 40 % hrubej pridanej hodnoty.

1.12 Vo svetle – niekedy veľmi bolestivých – skúseností s privatizáciou a reštrukturalizáciou, ktorá siaha dozadu takmer o 30 rokov Európska komisia teraz navrhuje, aby budúce štrukturálne opatrenia (prijaté v krajinách strednej a východnej Európy v oceliarskom sektore a ostatných sektoroch) boli založené na skúsenostiach nadobudnutých oceliarskym sektorom EÚ pri uplatňovaní nápravných opatrení.

1.13 V nedávnych desaťročiach došlo k výrazným zmenám v politickom, technickom a hospodárskom prostredí, v ktorom oceliarsky sektor EÚ funguje. Ropná kríza, vytvorenie vnútorného trhu EÚ, rozširovanie EÚ a tiež globalizácia mali veľký dopad na sektor tejto komodity, čo je dôležité pre ostatné sektory priemyslu. Napriek všetkým cyklickým a štrukturálnym fluktuáciám od prvého krízového roku 1975 úroveň výroby ocele v EÚ však zostala prakticky stabilná. Oceľ sa ešte aj dnes vyrába prakticky vo všetkých členských štátoch EÚ-15. Dnes je však na vyrobenie tejto ocele v dôsledku technického pokroku potrebná len približne jedna tretina pracovnej sily z roku 1975. Percentuálny podiel oceliarskych podnikov v EÚ-15, kde má štát dominantný podiel, poklesol z 53 % v roku 1985 na menej než 10 % dnes. Okrem toho, štátom kontrolované a súkromné oceliarske podniky sú teraz vystavené podobným hospodárskym podmienkam.

1.14 Na tomto pozadí je Poradná komisia Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru pre priemyselné zmeny (CCMI) priťahovaná úlohou preskúmať rolu, ktorú hrá štátna pomoc vo všeobecnosti v kontexte štrukturálnych zmien a úlohy, ktoré zohráva hlavne s ohľadom na európsky oceliarsky priemysel. Na účely tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy termín „oceliarsky sektor“ znamená všetky priemyselné aktivity prepojené na výrobu a marketing ocele a kľúčovú úlohu, ktorú hrá s ohľadom na sektory v EÚ, ktoré využívajú oceľ.

2. Štátna pomoc a jej všeobecný dopad

2.1 Štátna pomoc sú selektívne výhody, ktoré štátne orgány poskytujú zvoleným odvetviám výroby a nakoniec určitým skupinám. Aby sa určilo, či opatrenia predstavujú štátnu pomoc, je nutné rozlišovať medzi opatreniami, ktoré sú určené na poskytovanie podpory pre určité podniky alebo výrobu určitého tovaru, v súlade s článkom 87 ods. 1 Zmluvy o založení ES a všeobecnými opatreniami, ktoré sa podobne uplatňujú v členských štátoch, ale ktoré majú priniesť prospech hospodárstvu ako celku. Opatrenia, ktoré spadajú do neskôr menovanej kategórie, nepredstavujú štátnu pomoc v súlade s článkom 87 ods. 1, ale všeobecné hospodárske politické opatrenia, ktoré sa rovnako vzťahujú na všetky spoločnosti (napr. všeobecné daňové stimuly pre investičné príspevky).

2.2 Malo by sa však pamätať na to, že v trhovom hospodárstve sú hospodárske činnosti určované ponukou a dopytom a koordinované prostredníctvom. Akékoľvek opatrenia, ktoré ohrozujú úlohu cenového faktora pri poskytovaní informácií, usmerňovaní a stimule sú preto v princípe škodlivé.

2.3 Štátna pomoc môže ohroziť voľnú súťaž na trvalej báze, brániť pridelovanie zdrojov a predstavovať hrozbu pre vnútorný trh EÚ. Európska únia preto uznáva, že ochrana voľnej a nedeformovanej súťaže je jedným zo základných princípov spoločenstva.

2.4 Špecifické pridelenia štátnej pomoci (finančná pomoc alebo daňové úľavy) môžu byť oprávnené, ak nie je trh plne fungujúci a ak existuje reálna šanca, že poskytnutie dotácií zabezpečí lepší hospodársky výsledok. V prípade zlyhania trhu štátna intervencia vo forme poskytnutia finančnej pomoci môže pomôcť predísť nesprávnemu prideleniu. Štát má však zriedka vedomosti, ktoré potrebuje na zabezpečenie, že v prípadoch zlyhania trhu sa investuje správny rozsah verejných financií. Podniky, ktoré bojujú o štátnu pomoc, nie sú vždy spoľahlivým zdrojom informácií.

2.5 Ďalšou ťažkosťou je, že trhové podmienky sa neustále menia. Štátna pomoc, ktorá bola pôvodne oprávnená, môže v priebehu času stratiť svoju hospodársku nevyhnutnosť, ale

napriek tomu zostáva v platnosti, kvôli pomalosti politického procesu alebo v dôsledku vplyvu, ktorý uplatňujú regionálne alebo sektorové záujmové skupiny.

2.6 Poskytnutie štátnej pomoci často so sebou prináša zmeny v modeli správania sa časti účastníkov na trhu. Keď dostanú dotácie, často to znižuje ich pripravenosť na vykonávanie zmien, ktoré sú potrebné na zachovanie alebo opätovné nastolenie konkurencieschopnosti podnikov; dotované podniky môžu tiež vytvoriť „dotáčnu mentalitu“.

2.7 Prinajmenšom v strednodobom termíne môže štátna pomoc tiež zvýšiť daňové zaťaženie. Redukcie štátnej pomoci sú veľmi dôležité nielen ako prostriedky dosahovania trvajúcej rozpočtovej konsolidácie, ale sú tiež nevyhnutné z hospodárskych a regulačných dôvodov. Štrukturálne zmeny sa pribrzdia, ak sa pre dotácie prijíma nesprávny prístup.

2.8 So zreteľom na dosiahnutie nevyhnutného zníženia celkového objemu štátnej pomoci boli v záveroch nasledujúcich po rôznych zasadnutiach Rady ministrov EÚ formulované výzvy pre posun v dôraze od poskytovania podpory pre jednotlivé podniky alebo odvetvia hospodárstva smerom k dosahovaniu horizontálnych cieľov spoločného záujmu, vrátane cieľov súdržnosti. Štátna pomoc poskytovaná na účely dosiahnutia horizontálnych cieľov je obvykle určená na kompenzovanie zlyhania časti trhu a normálne vyvoláva menšie deformácie v hospodárskej súťaži než sektorová pomoc a pomoc poskytnutá na špecifické účely. Podstatná časť posledne menovanej formy pomoci sa poskytuje na účely záchrany alebo reštrukturalizácie podnikov, ktoré sú v ťažkostiach.

2.9 Medzi hlavné horizontálne ciele, ktoré poskytovanie štátneho financovania chce sledovať, patrí nasledovné:

- výskum a vývoj,
- ochrana životného prostredia,
- úspory energie,
- podpora malých a stredných podnikov (MSP),
- vytváranie pracovných miest,
- podpora vzdelávania

Štátny vplyv v európskom oceliarskom priemysle

2.10 Štát tradične významne ovplyvňuje oceliarsky priemysel; vojenské a bezpečnostné aspekty hrali v tomto ohľade, v neposlednom rade, rozhodujúcu úlohu. Na priblíženie rozsahu štátneho vplyvu treba upriamiť pozornosť na skutočnosť, že v roku 1980 asi 60 % svetovej produkcie ocele vyrábali podniky, ktoré boli pod priamou alebo nepriamou štátnou kontrolou.

2.11 Keď podniky vyrábajúce oceľ vlastní štát, vo všeobecnosti to vedie k stratám zväčša odpisovaným štátom, čím sa podnikom poskytuje praktická záruka prežitia. Z pohľadu dosahovania účinnej hospodárskej súťaže takáto situácia je práve tak poškodzujúca ako udeľovanie štátnej pomoci na posilňovanie konkurenčnej pozície podnikov alebo zavedenie opatrení na zabránenie blížiacemu sa zatvoreniu podnikov, ktoré nie sú priamo vlastnené štátom. Hospodárske opatrenia prijaté, aby sa zabránilo takýmto zatvoreniam podnikov, sú tiež podporované politickými opatreniami. V dôsledku toho môže byť bremeno vykonávania úprav prenesené na konkurenčnejšie podniky. Takéto opatrenia môžu tiež vyvolať špirálu intervencií.

2.12 Odhliadnuc od štátnej pomoci poskytovanej podnikom, ktoré prestali fungovať, jediná pomoc, ktorá preto môže byť poskytnutá európskemu oceliarskemu priemyslu, je horizontálna pomoc. So zreteľom na skutočnosť, že proces štrukturálnych zmien prebiehal do konca deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia len žalostne pomalým tempom, európsky oceliarsky priemysel nakoniec akceptoval potrebu posunu od sektorovej a ad hoc pomoci k horizontálnej pomoci. Vo svojom režime pomoci sa teraz európsky oceliarsky priemysel dostal tak ďaleko, že sa vzdáva aj regionálnej pomoci ⁽¹⁾.

2.13 V Európskej únii je významná dôležitosť spájaná s monitorovaním všetkých národných výdavkov. Európska komisia musí zabezpečiť, že jej politika pomoci EÚ bude založená na transparentnom monitorovaní a používaní štátnej pomoci, ako je to už v prípade oceliarskeho sektoru.

2.14 Európska komisia momentálne pokračuje v revízií všeobecných smerníc a základných ustanovení riadiacich štátnu pomoc. Tieto opatrenia musia byť vytvorené jednoduchším a jasnejším spôsobom. Nesúlady by sa mali odstrániť. Komisia udelí prioritu nasledovným opatreniam: revízia ustanovení, ktorými sa riadi pomoc poskytnutá na účely záchrany a reštrukturalizácie podnikov, ktoré majú ťažkosti; reforma ustanovení EÚ, ktorými sa riadi regionálna pomoc po rozšírení EÚ; vypracovanie nových základných ustanovení, ktorými sa riadi hodnotenie toho, čo predstavuje relatívne malé sumy pomoci; objasnenie s ohľadom na oblasť služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

2.15 Nadchádzajúci vývoj režimu všeobecnej pomoci EÚ počas ďalších niekoľkých rokov musí vziať do úvahy medzinárodný kontext a hlavne multilaterálne záväzky. Pomoc s ohľadom na nepoľnohospodársky tovar a výrobky podlieha ustanoveniam zmluvy o dotáciách a kompenzačných opatreniach WTO.

⁽¹⁾ Posledná výnimka zo všeobecného zákazu štátnej pomoci bola udelená pre regionálne investičné dotácie pre gréckych výrobcov ocele a stratila platnosť v roku 2000.

3. Politika pomoci EÚ a jej dôležitosť pre priemyselné zmeny v oceliarskom sektore

Všeobecný zákaz pomoci EZUO sa obchádza

3.1 Zmluva o Európskom združení uhlia a ocele z roku 1952 obsahovala jasné pravidlá o tom, či je alebo nie je členským štátom dovolené poskytovať pomoc spoločnostiam v uhoľnom a oceliarskom priemysle: „Nasledovné sa považuje za nekompatibilné so spoločným trhom pre uhlie a oceľ a bude ... zakázané v rámci Spoločenstva, ako je uvedené v tejto zmluve: ... dotácie alebo pomoci poskytnuté štátmi ... v akejkoľvek forme“. Tento zákaz všetkých podpôr pre spoločnosti z jednotlivých štátov, uvedený v článku 4 pod písmenom c), bol logickým dôsledkom odstránenia všetkých národných ochranných opatrení v rámci spoločného trhu.

3.2 Po vytvorení spoločného trhu sa stalo čoskoro zjavné, že by bez štátnej pomoci v Európe nebolo možné zabezpečiť európske energetické dodávky ani produkciu železa a ocele z interných zdrojov uhlia. Hľadanie riešenia, ktorý by si nevyžiadalo zmeny v zmluve EZUO viedlo zákonodarcov k návrhu, aby boli určité druhy štátnej pomoci prehodnotené ako pomoc Spoločenstva, ktorá je v princípe povolená. Článok 95, ustanovenie prijaté na pokrytie nepredvídaných okolností, keď bola zmluva podpísaná, sa použilo ako základ pre uvedené. Umožnilo to intervenciu spoločenstva, kde to bolo nevyhnutné na dosiahnutie jedného alebo viacerých cieľov zmluvy.

3.3 Udržiavanie uhoľného priemyslu vo fungovaní, hlavne pracovných miest spojených s ním, bolo jedným takýmto cieľom. Odvtedy sa na pomoc, ktorú členské štáty vyplátili svojim uhoľným spoločnostiam za zabezpečenie energetických dodávok a produkcie ocele, nahliadalo ako na pomoc Spoločenstva.

3.4 V sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia sa mnoho členských štátov dokonca ani len neobťažovalo využívať túto medzeru pre pomoc, ktoré dali oceliarskym spoločnostiam. Namiesto toho vyplátili miliardy, zväčša bez vznesenia akýchkoľvek námietok, pôvodne preto, aby sa podporila expanzia v oceliarskom sektore, a neskôr, aby tieto spoločnosti boli udržané, pričom väčšina z nich bola vo vlastníctve štátu. Dokonca sa na začiatku osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia vtedajšie Generálne riaditeľstvo pre hospodársku súťaž pri Komisii odvolalo na zákaz pomoci zmluvou EZUO ako na zastaralý.

3.5 Od roku 1978 sa súkromné oceliarske spoločnosti, ktoré výrazne trpeli deformáciou hospodárskej súťaže v dôsledku „pretekov o poskytovanie pomoci“, stretli s narastajúcim úspechom vo svojich pokusoch o znovu zavedenie účinnosti zákazu dotácie.

3.6 Oceliarske dotačné kódexy, založené na článku 95, ustanovili od roku 1980, že pomoc oceliarskym spoločnostiam by sa mala poskytovať len za prísne definovaných okolností. Avšak typy pomoci naďalej povolené pôvodne zahŕňali takmer celú pomoc, ktorú už napriek tomu členské štáty vyplatili svojim spoločnostiam. Preto prvý dotačný kódex slúžil zväčša len na legalizáciu existujúcich praktík. Len postupne sa kompletne zakazovali všetky druhy pomoci, ktorá zväčša poškodzuje hospodársku súťaž, ako napríklad záchranná, prevádzková a investičná pomoc.

3.7 Od druhej polovice osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia bola povolená podľa dotačného kódexu len výskumno-vývojová, environmentálna pomoc a pomoc pri zatvorení podniku. Napriek tomu, niektoré oceliarske spoločnosti vlastnené štátom naďalej dostávali štátne financie až do polovice deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia na úhradu dlhov a účely reštrukturalizácie, na základe ďalších výnimiek a oslobodení podľa článku 95.

3.8 Nakoniec, poskytnutie akejkoľvek ďalšej „pomoci Spoločenstva“ bolo realizované v závislosti na zásadných redukciami výrobných kapacít. Medzi členskými štátmi sa nakoniec dosiahla dohoda, podľa ktorej by sa nemali povoliť žiadne iné ďalšie výnimky zo zákazu dotácií, než výnimky povolené v dotačnom kódexe.

3.9 Táto prísna legislatíva o oceliarskej pomoci, ktorú mali na mysli už zakladatelia zmluvy o EZUO a ktorú Komisia EÚ prevzala, keď zmluva stratila platnosť v roku 2002, bola nie prinajmenšom dosiahnutá vďaka pokračujúcim politickým snahám a právnym krokom učeným oceliarskym priemyslom. Dokonca aj keď prípady predložené Európskemu súdному dvoru nie vždy viedli k stiahnutiu schválenia pomoci, ktoré bolo napadnuté, aspoň prispeli k dosiahnutiu záruky, že právne hranice pre výnimky k zákazu oceliarskej pomoci sú presne definované a ďalej obmedzované.

3.10 Celková suma peňazí pridelená oceliarskym spoločnostiam EZUO bola významná: viac než 70 miliárd eur od roku 1975! Tieto prostriedky sa dajú rozdeliť nasledovne:

— medzi rokmi 1975 a 1980, keď kódex pomoci nadobudol účinnosť, sa v EÚ vyplatilo asi 12 miliárd eur štátnej pomoci;

— medzi rokmi 1980 a 1985 – teda v období, keď dotačné platby boli povolené bez výraznejších obmedzení výmenou za redukciiu kapacity, poskytla Európska komisia povolenia na uvoľnenie približne 41 miliárd eur štátnej pomoci;

— medzi rokmi 1986 a 1995, bolo poskytnutých ďalších 17 miliárd eur, z ktorých 7 miliárd eur bolo poskytnutých

v roku 1994 po rozhodnutí „prvý a posledný raz“ na základe článku 95.

3.11 Podľa najnovšej hodnotiacej tabuľky pomoci Európskej komisie sa podiel oceliarskeho priemyslu v rámci celej pomoci EÚ rovná menej než 2 tisícina celku. Takmer celá táto pomoc je určená pre opatrenia na ochranu životného prostredia. Dnešná legislatíva a praktiky v oblasti oceliarskej pomoci sú jasne rigoróznejšie než ustanovenia a pravidlá pre pomoc ES v ostatných priemyselných sektoroch.

Ako sa vyvíjala mentalita štátnej pomoci v oceliarskom sektore v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia?

3.12 V šesťdesiatych rokoch a prvej polovici sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia svetová spotreba ocele vykazovala silný, stabilný rast, ktorého priemer presahoval 5 % ročne. V roku 1974 dosiahla výroba surovej ocele vo vtedajšom Európskom spoločenstve s deviatimi členmi rekordné výšky takmer 156 miliónov ton s využívaním kapacity 87 %.

3.13 Avšak o rok neskôr, v roku 1975 ropná cenová kríza spôsobila prudký pokles vo výrobe ocele a v dôsledku toho sa počas roka výroba v ES znížila o 30 miliónov ton (19 %). Zodpovedajúci pokles cien ocele predbehol pokles vo výrobe. Oceliarske spoločnosti EZUO zároveň čelili trhovému nárastu dovozov, spojenému s rovnako jasným poklesom ich vlastných exportov. Pokles využívania ocele na spoločnom trhu bol zhoršený skutočnosťou, že sa zásoby ocele minuli.

3.14 Najskôr to vyzeralo, ako keby šlo len o mimoriadne akútne cyklický obrat k horšiemu. Všetci títo experti preto verili, že by čoskoro malo dôjsť k obratu k lepšiemu. Ekonomické inštitúcie, ktoré Európska komisia oslovila, potvrdili, že obnova by mala byť mimoriadne mocná a dlhotrvajúca. Dlhodobá predpoveď Komisie, *Všeobecné ciele r. 1985*, vypracovaný v spolupráci s producentmi, spotrebiteľmi a obchodníkmi predpovedala, že výroba ocele by mala ES v roku 1985 dosiahnuť v deviatich krajinách nie menej než 188 miliónov ton. Avšak skutočne sa vyrobilo len 120 miliónov ton. Strednodobé a dlhodobé investičné plánovanie oceliarskych spoločností sa preto zakladalo na úplne nesprávnych parametroch; vytvorila sa nadmerná kapacita a ponuka a dopyt sa od seba ďalej vzdalovali.

3.15 Investičná aktivita spotrebiteľov ocele bola drasticky zredukovaná v dôsledku celosvetového spomalenia hospodárskeho rastu, a to malo hlavne negatívny dopad na spotrebu ocele, keďže približne dve tretiny spotreby ocele vo vysoko rozvinutých industrializovaných krajinách sú spojené s investičnou aktivitou.

3.16 Ďalším kľúčovým dôvodom pre stagnujúci celosvetový dopyt po oceli od roku 1975 spočíva v skutočnosti, že sa na špecifické účely používa menej ocele, pretože sa oceľ teraz používa efektívnejšie. Konštantný posun od kvantitatívneho ku kvalitatívnemu rastu a expanzii tretieho sektora tiež viedol k poklesu dopytu po oceli v Európe.

3.17 Napriek stagnujúcej spotrebe ocele od roku 1975, oceliarska kapacita bola znova významne zvýšená. Nominálna svetová kapacita surovej ocele vzrástla medzi rokmi 1974 a 1983 o 150 miliónov ton, pričom globálny dopyt po oceli poklesol v tom istom období o 44 miliónov ton. Zároveň v „nových“ oceliarskych krajinách a krajinách východného bloku rozvoj kapacity poklesol mimoriadne prudko. V porovnaní so skutočnou spotrebou ocele, nominálny nadbytok kapacity v roku 1974 predstavoval 130 miliónov ton na celom svete, a počas desiatich rokov sa takmer strojnásobil (343 miliónov ton).

3.18 Keďže kolaps dopytu v danom čase bol naďalej považovaný za čisto cyklický fenomén, kapacita sa udržiavala napriek krízovým opatreniam. Tieto opatrenia neuspeli pri potlačení tlaku zo strany ponuky, čím sa zabránilo cenovým vojnám na európskom oceliarskom trhu alebo znižovaniu poklesu cien. Spoločnosti s vysokými výrobnými nákladmi a malými rezervami čelili narastajúcim ťažkostiam. Žiadali o štátnu podporu a obvykle ju dostali od vlád svojich štátov. Problémy, ktorým čelili jednotlivé spoločnosti sa preto stali problémami celého sektora. Systém dobrovoľných obmedzení prijatý členmi novo založeného Európskeho obchodného združenia pre oceliarsky priemysel „Eurofer“, v konečnom dôsledku nakoniec skolaboval, keď sa na ňom už nezúčastňovali najdôležitejšie spoločnosti.

Nútená regulácia trhu (1980 – 1985)

3.19 Po kolapse dobrovoľného systému na jeseň 1980 bola Komisia nútená deklarovať, že došlo ku kríze a zaviesť povinný systém výrobných kvót (povinná regulácia kvót) pre všetky závody v ES. Následne Komisia ustanovila výrobné kvóty na štvrtročnej báze. Systém zabezpečil možnosť sankcií v prípade nedodržiavania predpisov. Okrem toho boli stanovené špeciálne minimálne ceny pre špecifické produkty. Okrem toho, cenová stabilizácia a sociálne a regionálne únosné zníženia kapacity predstavovali ohniská prijatého prístupu. Výrobné kvóty a kvóty pre dodávky na spoločný trh boli stanovené pre každú spoločnosť v ES, ktorá vyrába oceľ. Dobrovoľné zmluvy o obmedzení boli tiež uzatvorené s 15 importujúcimi krajinami. So zreteľom na nízke svetové trhové ceny pre oceľové výrobky bolo dôležité predísť stratám exportov, ktoré by si vyžiadali ďalšie dotácie z ES za podmienok krízového

systému. Asi 70 % európskej výroby ocele podliehal na začiatku osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia systému kvót.

3.20 Avšak politický cieľ postupného znižovania kapacity sa spočiatku nedosiahol. Nádeje zainteresovaných spoločností na obrat k lepšiemu v dopyte a na elimináciu konkurentov, ako aj štátnu pomoc a riadenú ponuku bránili redukcii kapacity najmenej konkurenčnými spoločnosťami. Redukcia kapacity sa len postupne dostala do pohybu s druhým dotačným kódexom, ktorý ustanovil, že implementácia programu reštrukturalizácie bude podmienkou pre poskytovanie pomoci. Povinná regulácia kvót, o ktorej sa najskôr predpokladalo, že bude platná do roku 1981, musela byť znova a znova predĺžovaná z dôvodov hospodárskej súťaže.

3.21 Komisia si zvolila štátnu pomoc zakázanú podľa Zmluvy o EZUO ako prostriedok uplatňovania tlaku a rozhodla sa legalizovať predtým ilegálnu prax dotačným kódexom zavedeným v tom istom čase, aby sa implementovalo nevyhnutné zníženie kapacity; ale zároveň požadovala licenčný režim, ktorý spojila s redukciami požiadaviek na kapacitu. Táto fáza v oceliarskej politike trvala do konca roku 1985. Ako odvetné opatrenie k schváleniu štátnej pomoci bola odbúraná kapacita rovnajúca sa asi 44 miliónom ton surovej ocele a 32 miliónom ton ocele valcovanej za horúca v rámci ochrany zásob systému kvót.

Postupná liberalizácia trhu (od roku 1985)

3.22 Medzi rokmi 1983 a 1985 bolo pre oceliarske spoločnosti vyčlenených približne 15 miliárd eur štátnej pomoci. Namiesto harmonizácie pravidiel hospodárskej súťaže politici s rozhodovacími právomocami len málo využili príležitosť na uvalenie adekvátneho ukončenia kapacity finančne silných spoločností. V dôsledku toho oneskorili úpravu nadbytočnej kapacity, ktorej sa trh dlho domáhal.

3.23 V roku 1985, s potvrdením, že jasná kríza uplynula, Európska komisia nakoniec požadovala radikálnu reorientáciu politiky oceliarskeho trhu ES. Krátko po uvoľnení štátnej pomoci vo výške EUR 15 miliárd, ako súčasť krokov na učinenie systému kvót pružnejším a následnú celkovú liberalizáciu trhu, mala vzniknúť trhom vyvolaná reštrikcia v nadmernej kapacite, niečo, čo sa obvykle nedosiahne intervenčnými opatreniami z Bruselu. Avšak počas svojej náhlej zmeny v smerovaní Komisia ignorovala skutočnosť, že miliardy, ktoré poskytla v rámci pomoci do konca roka 1985, by mali prispieť ku konkurencieschopnosti len v nasledovných rokoch. Do konca roka 1986 drasticky znížila podiel regulovaných produktov.

3.24 Napriek úprave kapacity vo výške približne 40 miliónov ton a zrušenia desiatok tisícok pracovných miest, nadmerný potenciál výroby vo výške približne 25 miliónov ton naďalej vyvíja v danom čase tlak na trh.

3.25 Krátkodobý nárast v dopyte po roku 1987 na koniec podporoval argument Komisie, že by sa už oceliarsky priemysel nemal považovať za nachádzajúci sa v kríze. Regulačné opatrenia ako výrobné certifikáty a povinná registrácia dodávok boli zrušené. Tlak na vlády jednotlivých štátov a Komisiu narastal, takže bol vydaný tretí (1985), štvrtý (1989) a piaty (1992) dotačný kódex, aby sa na súdok s dotáciami Spoločenstva našlo trvalé veko. Pomoc by sa v členských štátoch EÚ mala v budúcnosti poskytovať len na výskum a vývoj, ochranu životného prostredia a stanovené príspevky pri zatvorení podnikov⁽¹⁾, pričom sa tieto pomoci čerpali výlučne z fondu EZUO financovaného z príspevkov uhoľného a oceliarskeho priemyslu.

3.26 Po krátkodobom vrchole v roku 1990 dopyt po oceli znovu prudko klesol; ceny ocele sa tiež znížili o približne 20 %. V roku 1992 došlo k obnove stále častejších žiadostí o ďalšiu intervenciu Komisie. Konkrétne žiadali o odhady štvrtročnej produkcie a ponuky pre jednotlivé produkty, zjednotenie fúzií, ochranu dovozu vo vzťahu k východnej Európe a reštrukturalizačnej pomoci. Aby sa znížila nadmerná kapacita, navrhovali štrukturálny krízový kartel, systém pre zdieľanie bremena medzi spoločnosťami a 20 % definitívne zníženie kapacity do konca roka 1996, prepustením 50.000 zamestnancov.

3.27 Komisia však zamietla myšlienku štrukturálneho krízového kartelu a nového systému produkčných kvót; v roku 1993 prezentovala svoj vlastný návrh obsahujúci len nepriame opatrenia. Opatrenia zabezpečili prefinancovanie odstávky kapacity Komisiou, podporu fúzií a výrobnú spoluprácu, dočasnú ochranu oceliarskeho trhu pred dovozmi z východnej Európy, nárast transparentnosti trhu prostredníctvom informácií o výrobe a dodávke do EÚ a sprievodné sociálne opatrenia ako iniciatívu na zníženie kapacity. Bol zavedený proces reštrukturalizácie, počas ktorého sa znížila výrobná kapacita o ďalších 19 miliónov ton a v železiarskom a oceliarskom priemysle ES bolo prepustených asi 100.000 ľudí. Model prefinancovania, ktorý už bol schválený Radou ministrov, sa nepoužil.

3.28 V decembri 1993, napriek piatemu dotačnému kódexu, Rada ministrov EÚ na návrh Komisie výmenou za redukciu kapacity, ale s odkazom na výnimočný charakter týchto príspevkov, jednomyselne schválila ďalšie štátne pomoci vo výške takmer 7 miliárd eur.

⁽¹⁾ Popri týchto formách pomoci sa ojedinele vyskytovali aj regionálne investičné podpory, ktoré však boli obmedzené len na Portugalsko, Grécko a územie bývalej NDR.

Zhrnutie:

3.29 Zmluva o EZUO zaviedla prísny zákaz štátnej pomoci vo svojom článku 4 pod písmenom c). Avšak len v obmedzenom rozsahu tento zákaz zabránil členským štátom ES v podpore ich oceliarskych priemyselných odvetví, s úplným súhlasom na najvyššej európskej úrovni. Viac než 70 miliárd eur z peňazí daňových poplatníkov, vyplatených do doby uplynutia platnosti Zmluvy o EZUO, spôsobilo omeškanie nevyhnutného prispôbenia sa priemyselným zmenám, ale nakoniec mu nemohlo zabrániť. Európska komisia tiež zotrvala pri odskúšanom a overenom základnom prístupe k schvaľovaniu štátnej pomoci výmenou za zníženie kapacity v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia aj pri reštrukturalizácii oceliarskych priemyselných odvetví krajín strednej a východnej Európy ako súčasť príprav na vstup do EÚ.

3.30 V roku 1982 členské štáty EÚ – obchádzajúce trhový princíp - dosiahli politickú dohodu o rovnakom zdieľaní nevyhnutného zníženia kapacity. Bolo to v rozpore s článkom 2 Zmluvy o EZUO, podľa ktorého by sa oceľ mala vyrábať tam, kde sú výrobné náklady najpriaznivejšie. Namiesto podpory eliminácie neehospodárnych spoločností z trhu za súčasných krokov na zmiernenie sociálnych dôsledkov, a tým umožnenia rýchleho obnovenia rovnováhy medzi ponukou a dopytom, členské štáty EÚ a Európska komisia využívali nástroje, s ktorými Zmluva o EZUO počítala pre krízové situácie, čo nebolo nevyhnutne výhodné pre oceliarsky priemysel ako celok. Z dôvodov sociálnej, regionálnej a distribučnej politiky sa podporovala nezisková kapacita, zatiaľ čo zisková kapacita - obvykle v súkromnom sektore sa stratila, spolu s pracovnými miestami, ktoré mali byť porovnateľne bezpečné.

3.31 Napriek tomu sa nedá popierať, že akosi bol oceliarsky priemysel EÚ schopný prežiť toto krízové obdobie. Nakoniec sa výrobcom ocele podarilo vypracovať štruktúry na dosiahnutie konkurencieschopnosti na medzinárodnej úrovni. Tento proces, ktorý bolo možné doviest' do konca len spoločnými silami, prostredníctvom intenzívneho dialógu sociálnych partnerov, bol extrémne nákladný, pričom bolo prepustených viac než 550.000 ľudí, aj keď sa predišlo celkovým neprijateľným sociálnym dôsledkom.

Pomoc výskumu a vývoju podporuje konkurencieschopnosť

3.32 Množstvo technických inovácií, ktoré transformovali európsky oceliarsky priemysel, sa zaviedlo alebo v podstatnej miere rozvíjalo v rámci výskumného programu EZUO samofinancovaného z príspevkov uhoľného a oceliarskeho priemyslu. Zmluva o EZUO plánovala dať výskumné zdroje k dispozícii pre výskum v Spoločenstve, aby sa podporila konkurencieschopnosť priemyslu vo všeobecnosti a zlepšila istota zamestnania.

3.33 Prvý výskumný program EZUO sa začal už v roku 1955. Od tej doby výskumníci a technici na špici technických inovácií upravili svoju prácu viac a viac na európsky prístup založený na spolupráci. Oceliarsky priemysel a s ním európska spoločnosť ťažili z tohto typu spoločného výskumu, kde sú snahy koordinované, realizované spoločné úsilie a výsledky dané k dispozícii všetkým zúčastneným. Priemyselná inovácia preto postupovala rýchlo cez konštantné zlepšenia.

3.34 Výskum EZUO tiež dokázal dosiahnuť významné výsledky v oblasti životného prostredia, ktoré je tak dôležité pre spoločnosť. Emisie oxidu siričitého boli zredukované o 70 % a emisie sadzí o 60 %. Tvorba oxidu uhličitého bola redukovaná na polovicu v porovnaní so začiatkom osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Európski výrobcovia ocele dnes používajú o 40 % energie na tonu vyrobenej ocele menej než pred 20 rokmi.

3.35 Najskôr bolo pre výskum spoločenstva vyčlenených EUR 7 miliónov ročne v rámci rozpočtu EZUO na rok 1955. V deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia toto číslo v EÚ15 vzrástlo na približne EUR 50 miliónov ročne. Výskumný program EZUO podporoval výskumné činnosti v projektoch spoločenstva, aby sa zlepšili postupy, materiály a životné prostredie o 60 %. V roku 1983 bolo vyčlenených ďalších 40 % pomoci pre výskum pre pilotné a výskumné projekty.

3.36 Takto každé jedno euro investované do výskumu EZUO prinieslo výnos priemerne 13 eur. Na tomto pozadí preto neprekvapuje, že s ukončením platnosti Zmluvy o EZUO členské štáty EÚ jednomyselne súhlasili s využívaním zostávajúcich zdrojov, získaných z príspevkov uhoľných a oceliarskych spoločností, výhradne za účelom pokračovania sektorového výskumu v uhoľnom a oceliarskom priemysle. Prijaté smernice majú za cieľ používanie ročného podielu post-EZUO vo výške približne 60 miliónov eur výhradne pre uhoľný a oceliarsky výskum, a to pri oceli hlavne na:

- nový a ďalší rozvoj výrobných a spracovateľských metód,
- vývoj materiálov a ich používanie,
- zlepšenie používania zdrojov,
- environmentálnu ochranu a
- zdravie a bezpečnosť na pracovisku.

Dosiahnutie konkurencieschopného oceliarskeho priemyslu na začiatku 21. storočia

3.37 Oceliarsky priemysel EÚ je v čase rozšírenia Európskej únie veľmi dobre vybavený na to, aby vyhovoval globálnej hospodárskej súťaži na začiatku 21. storočia. Počas niekoľkých

posledných rokov európsky oceliarsky priemysel posilnil svoju pozíciu, nielen z technického a hospodárskeho hľadiska, ale aj environmentálneho hľadiska. Niektoré bývalé štátne spoločnosti cielene využívali finančnú podporu, ktorú dostali, a s pomocou technologickej adaptácie a modernejších štruktúr sa prepracovali na pozíciu lídrov na globálnom trhu.

3.38 Oceliarsky priemysel sa dokázal dostať do súladu s požiadavkami globalizácie a trvalo udržateľného rozvoja. Európsky oceliarsky priemysel sa samozrejme učil z oceliarskych kríz v sedemdesiatych, osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia. Oceliarsky sektor je teraz tak konkurencieschopný, že dokonca v hospodársky ťažkých časoch je prevažne schopný byť v pluse.

3.39 Silný dopyt po oceli na medzinárodnom trhu EÚ podčiarkuje hlavné snahy realizované výrobcami ocele z EÚ, ktorí sa snažia, aby boli rentabilní, pričom zároveň zlepšujú kvalitu svojich produktov a podporujú tesné prepojenie na odberateľov. Prostredníctvom fúzií a prevzatí podnikov a zvyšovaním účinnosti a redukovaním nákladov výrobcovia ocele položili základy pre konkurencieschopný oceliarsky priemysel v 21. storočí. Termíny „pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu“ zo slovníka výrobcov ocele zmizli. Pri predkladaní svojej jasnej žiadosti o zachovanie prísnych pravidiel, ktorými sa riadi štátna pomoc, dokonca aj po uplynutí platnosti Zmluvy o EZUO, podniky vyrábajúce ocel v EÚ podčiarkli skutočnosť, že chcú považovať éru dotačnej mentality a deformácií hospodárskej súťaže za ukončenú.

3.40 Procesy konsolidácie a priemyselnej zmeny sa však ešte žiadnymi prostriedkami ukončili. Niekoľko podnikov sa už snaží o dosiahnutie transkontinentálnych fúzií. Nástup Číny ako priemyselného aktéra má momentálne výrazný dopad na konkurencieschopnosť podnikov. Rýchlo rastúci dopyt po oceli v Číne situáciu zhoršuje, pokiaľ ide o dopyt na medzinárodných trhoch komodít. Čínske dovozy, napríklad železnej rudy a kovového odpadu, spôsobujú nedostatky na svetových trhoch a vedú k explózii cien za suroviny a dopravné sadzby.

3.41 Tempo štrukturálnych zmien v oceliarskom priemysle nových členských štátov sa v súčasnosti tiež zintenzívňuje. Výzvy, ktorým čelia tieto štáty počas reštrukturalizácie svojich oceliarskych priemyselných odvetví, sú viac-menej porovnateľné so situáciou, ktorá sa vyskytla v západnej Európe pred 25 rokmi, dokonca aj keď sa trhy odvtedy stali výrazne viac globalizované. V tomto prípade je veľmi dôležité, aby partneri vo východnej a strednej Európe tiež ťažili zo skúseností s reštrukturalizáciou oceliarskeho priemyslu v západnej Európe vrátane sociálneho dialógu.

3.42 Na oplátku za prijímanie špeciálnej pomoci (počas doby odkladu), KSVE boli vyzvané európskymi dohodami zo začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, aby vykonali efektívne reštrukturalizačné opatrenia a extenzívne znížili nadmernú kapacitu, a aby preukázali, že podniky, ktoré prijali pomoc, sa stali životaschopnejšími. Aby sa zabezpečila voľná a čestná hospodárska súťaž na trhu s ocelou v EÚ aj po rozšírení EÚ, nové členské štáty sú povinné, podľa zmlúv o pristúpení, dodržiavať existujúce ustanovenia EÚ (napr. smernice a rámcové rozhodnutia v oblasti hospodárskej súťaže a štátnej pomoci, daní, životného prostredia, sociálnej politiky, atď.). Európska komisia musí prísne monitorovať situáciu, aby sa zabezpečilo, že štátna pomoc poskytovaná národnými vládami KSVE v súlade s dohodnutým pevným režimom pomoci EÚ, a tiež aby sa zabezpečilo, majúc na mysli skutočnú úroveň dopytu, že neefektívna výrobná kapacita sa skutočne zredukuje, ako sa plánovalo.

4. Súčasný režim pomoci EÚ pre oceliarsky sektor – model pre medzinárodné dohody o pomoci?

4.1 Dôsledky ťažkej situácie na svetovom trhu pre oceľ v Spojených štátoch spôsobili, že americká vláda zaviedla v marci 2003 dočasné dovozné clá, v súlade s článkom 201 amerického zákona o obchode, aby ochránila domáci oceliarsky trh, čím porušuje ustanovenia WTO. Na pozadí vysoko nestáleho obchodu s ocelou, ktorý vyvolala existencia neefektívnej, nadmernej kapacity na celom svete, Bushova administratíva tiež oznámila, že je pripravená podporovať medzinárodné rokovania o odstránení neefektívnych výrobných kapacít a celosvetového obmedzovania štátnej pomoci pre oceliarsky priemysel.

4.2 Členské štáty EÚ a Európska komisia poskytli svoju podporu všetkým snahám o zavedenie väčšej disciplíny s ohľadom na poskytovanie pomoci oceliarskemu priemyslu na celom svete. Začiatok nadnárodných rokovaní pod záštitou OECD v Paríži v decembri 2002 poskytol EÚ príležitosť navrhnúť, aby jej odskúšaný a otestovaný režim pomoci slúžil ako základ pre Medzinárodnú dohodu o dotáciách v oceliarskom sektore (SSA).

4.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje konanie Európskej komisie napriek skutočnosti, že sa zdá, že oceliarsky priemysel EÚ má významné obavy pokiaľ ide o vážny zámer ostatných štátov a regiónov, keď príde na znižovanie oceliarskych dotácií a následne k pripojeniu ich podpisov k účinnej SSA zahŕňajúcej povinnosť notifikácie a sankcie. Výbor má tiež obavy, že otázky pomoci a kapacity sa neprediskutujú v tom istom čase, ako otázky nástrojov obchodnej

obrany, ktoré sa často používajú bez oprávnenia, čo vedie k deformácii hospodárskej súťaže.

4.4 Výrobcovia ocele v EÚ idú ďalej než väčšina zástupcov jednotlivých štátov v OECD vo veci rozsahu novej SSA. Pri rokovaniach v OECD výrobcovia ocele v EÚ jednotne požadujú prostredníctvom SSA zákaz všetkej štátnej pomoci, ktorá prispieva k dosiahnutiu nárastu kapacity alebo udržiavaniu neekonomickej kapacity. Táto požiadavka sa preto nielenže týka špecifickej pomoci obmedzenej pre vybraných výrobcov ocele, ale sa vzťahuje aj na nešpecifickú takzvanú všeobecnú pomoc.

4.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor zdieľa stanovisko výrobcov ocele EÚ, že štátna pomoc by mala byť povolená len pokiaľ nemá škodlivý vplyv na rozvoj výrobných kapacít, čestnú hospodársku súťaž a obchodné toky. V tomto prípade Výbor podporuje nasledovné výnimky v rokovaniach v OECD:

- Pomoc pre definitívne zatvorenia závodov. Sem patrí pomoc za demontáž, asanáciu pôdy a zmiernenie sociálneho dopadu zatvorenia závodu.

- Obmedzená a podrobne definovaná pomoc pre výskum a vývoj a pre ochranu životného prostredia vrátane energetických rabatov/ zrážok z ekologických daní. So zreteľom na pomoc na ochranu životného prostredia sa musí ujasniť, že štátna pomoc za účelom dodržiavania povinných environmentálnych noriem sa nesmie povoliť; a oceliarsky priemysel EÚ o takúto pomoc ani nežiada. Je však možné poskytnúť obmedzenú pomoc pre dobrovoľné investície na stimulovanie spoločností k tomu, aby šli pri svojich podnikateľských aktivitách výrazne za hranice dodržiavania minimálnych environmentálnych zákonov EÚ.

4.6 V spojitosti s dohodou o dotáciách by sa tiež malo uznať, že aspoň niektoré rozvojové ekonomiky už majú plne konkurencieschopný oceliarsky priemysel. Výrobcovia ocele v rozvojových krajinách alebo novo vznikajúcich ekonomikách ťazia z konkurenčných výhod, ako sú napríklad nízke mzdové náklady, prístup k surovinám, nižšie environmentálne normy a ochrana vysokých dovozných ciel. Preto sa so štátnou pomocou pre oceliarske podniky v týchto ekonomikách dá počítať len za podmienky, že príslušná štátna pomoc:

- je poskytovaná prípad od prípadu, v závislosti na situácii spoločnosti a krajiny; využívanie financovania sa musia monitorovať, majúc na mysli príslušné ciele;

- podlieha prísny dátumom ukončenia platnosti;

- sa uplatňuje v kontexte schváleného plánu reštrukturalizácie zabezpečujúceho dlhodobú životaschopnosť dotknutých spoločností;
- vedie k redukcii výrobných kapacít za normálnych okolností a nevedie k zvýšeniu kapacity za žiadnych okolností.

5. Závěry

5.1 Skúsenosti s reštrukturalizáciou európskeho oceliarskeho priemyslu ukazujú, že štátna pomoc spoločnostiam je dvojsmernou zbraňou: vo forme podnikových príspevkov prináša prospech len konkrétnym spoločnostiam a vedie k chybným alokáciám, nakoľko nekonkurencieschopné kapacity sú ponechané na trhu v strednodobom horizonte. Avšak ak je štátna pomoc súčasťou dohodnutého programu reštrukturalizácie, môže zmierniť sociálnu tvrdosť, a tak podporiť prijateľnosť a dôsledky priemyselnej zmeny. Riadenie tohto procesu prostredníctvom sociálneho dialógu sa osvedčilo.

5.2 Tiež vyvstáva otázka, či sa nedá nájsť iné, lepšie využitie enormných súm minulých peňazí daňových poplatníkov, napr. v oblasti vzdelávania alebo výskumu.

5.3 Ďalším problémom bolo, že počas krízových rokov v oceliarskom priemysle, hoci právny podklad (článok 4 písmeno c) Zmluvy o EZUO) so zreteľom na štátnu pomoc sa zdal byť jasný (všetky štátne pomoci boli zakázané), zmiernili rôzne dotačné kódexy, rozhodnutia Rady ministrov a súdne

rozhodnutia prijatú líniu a učinili ju nepredvídateľnou. Oceliarske podniky pociťovali nedostatok istoty v definovaní rámcových podmienok a plánovaní.

5.4 V kontexte pristúpenia desiatich resp. dvanástich nových členských štátov je ešte dôležitejšie trvať na prísnom dodržiavaní jednoznačných pravidiel o pomoci pre oceliarsky priemysel, s konaním v odozve na všetky porušenia zákona, ako je tomu v prípade USS Košice.

5.5 Chyby, ktoré sa vyskytli v EÚ-15, sa nesmú opakovať.

5.6 Medzičasom prerušené rokovania v rámci OECD sú cenné, len ak povedú k trvalo udržateľnému zlepšovaniu súčasnej situácie, t.j.:

- žiadne nadmerné úľavy pre rozvojové krajiny, novo vznikajúce ekonomiky a krajiny v prechodnej situácii, ako napríklad Čína,
- žiaden zákaz nevyhnutných regulácií v rámci EÚ v oblasti výskumu vývoja, environmentálnych opatrení (napr. stropy pre náklady spoločností na dodržiavanie predpisov, aby sa predišlo tomu, že by environmentálne opatrenia viedli k deformácii hospodárskej súťaže), ako aj pri zatváraní nevhodných výrobných kapacít
- žiadne kompenzačné clá pre vývozy ocele v dôsledku takýchto odpustení.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND